

המוקד לפליטים ולמהגרים ע"ר

מדיניות ההכשלה

התעמרות רשות ההגירה
במבקשי המקלט בעת חידוש אשרתם

10 דצמבר 2014

מחקר וכתביבה : סיגל רוזן

בשער : מבקשי מקלט ממתנינים לאשרה מול משרדי רשות ההגירה בבני ברק. 8 בדצמבר 2014.
צילום תמונת שער : סימון וילסון, אל. איי. ג'ואיש ג'ורנאל.

איסוף מידע וצילומים נוספים : סימון וילסון, אל. איי. ג'ואיש ג'ורנאל ומבקשי מקלט מאריתריאה וסודאן, מתנדבי המוקד לפליטים ולמהגרים ופעילים ישראלים.

המוקד לפליטים ולמהגרים היא עמותה א-מפלגתית וללא מטרת רווח אשר שמה לה למטרה להגן ולקדם את זכויות האדם של מהגרי עבודה ופליטים ולמנוע סחר בבני אדם בישראל. אנו מחויבים למיגור הניצול של מהגרים, להבטחת יחס מכבד והוגן כלפיהם ולגיבוש מדיניות ממשלתית שתבטיח זאת. אנו מבקשים לשמש שופר לאלו אשר קולם לא נשמע במרחב הציבורי ולבנות חברה ישראלית צודקת, שיוונית ודמוקרטית. העמותה פועלת באמצעות מתן מידע, ייעוץ וייצוג משפטי למהגרים ; חינוך והסברה לציבור הישראלי ; וכן חקיקה וקידום מדיניות ציבורית.

המוקד לפליטים ולמהגרים

רחוב נחלת בנימין 75, תל אביב-יפו 6515417
טלפון : 03-5602530
פקס : 03-5605175

דואר אלקטרוני : info@hotline.org.il

אתר : www.hotline.org.il

ראשי פרקים

4	הקדמה
5	סגירת לשכות רשות ההגירה ויצירת תורים בשלוש הלשכות הפועלות
9	דרישת מסמכים שאינם ניתנים להשגה כתנאי לחידוש האשרה
9	חוזה שכירות ותלושי שכר
10	מסמכי הסדרת דמי אשפוז בביטוח לאומי
11	תרגומים נוטריונים של תעודות נישואין מאנגלית או ערבית לעברית
11	תשאול פולשני ומשפיל לבעלי משפחות
13	סיכום והמלצות

הקדמה

מאז חקיקת תיקון מס' 3 לחוק למניעת הסתננות, השיח הציבורי סביב שאלת זכאותם של אריתראים וסודאנים למקלט בישראל מתמקד בעיקר באותם 3,000 סודאנים ואריתראים הכלואים בסהרונים ובחולות וכן באלו ש"בוחרים" לעזוב חזרה לאפריקה, עם כליאתם בחולות או מחשש שייכלאו שם. מסמך זה מבקש להפנות את תשומת הלב לכ - 34,000 אריתראים וכ - 7,000 סודאנים שעדיין חיים בישראל במעמד של משוחררים בתנאים מגבילים כאשר צו ההרחקה נגדם תלוי ועומד והם נדרשים לחדש את אשרותיהם, אשרות שחרור בתנאים מגבילים מסוג 5א2, אחת לחודש או חודשיים.¹

בג"צ עמד על כך שהפעלת לחץ על מבקשי המקלט הכלואים עלולה לגרום לכך שיעזבו את הארץ שלא מרצונם החופשי,² אך לא התעכב על מסכת ההתעמרות של פקידי רשות ההגירה במבקשי המקלט שאינם כלואים, התעמרות שהחריפה עד מאד עם חקיקת התיקונים לחוק למניעת הסתננות. שר הפנים היוצא גדעון סער טען ש"96% ממבקשי המקלט יוצאים ממרכזי הערים ורק 4% ממתקני השהייה".³

מעדויותיהם של מבקשי מקלט רבים כפי שנמסרו לפעילי המוקד לפליטים ולמהגרים, התעמרות הרשויות היא שהביאה אותם "לבחור" לצאת מהארץ, רק על מנת לחפש מקלט במדינות אחרות. מפאת קוצר היריעה, נביא כאן רק מקצת מהעדויות שנאספו.

מסכת ההתעמרות של רשות ההגירה במבקשי המקלט בעת הסדרת אשרותם כוללת:

1. מדיניות חלוקת אשרות שחרור בתנאים מגבילים למשך חודש עד חודשיים ימים בלבד, המאלצת את מבקשי המקלט לעמוד מידי חודשיים במשך ימים ארוכים בתור בהמתנה לאשרה.
2. דרישת מסמכים כגון חוזה שכירות או תלושי שכר שלעיתים אין למבקשי המקלט אפשרות להשיגם, כתנאי למתן אשרה, בניגוד לפסיקת בית משפט.
3. הערמת קשיים על בעלי משפחות בישראל בהוכחת אבהותם או קשרי נישואיהם בנסותם להימנע משליחה למתקן חולות.
4. תשאול פולשני ומשפיל למבקשי מקלט המבקשים להוכיח שהם נשואים בנסותם להימנע משליחה למתקן חולות.

¹ רשות האוכלוסין וההגירה, נתוני זרים בישראל - מהדורה מס' 3/2014, טבלה א.2 (אוקטובר 2014), <http://piba.gov.il/PublicationAndTender/ForeignWorkersStat/Documents/564899cce.pdf>

² בג"ץ 8425/12 גבריסלאסי ואח' נ' ממשלת ישראל ואח' מיום 22 בספטמבר 2014, סעיף 113 לפסק הדין: "בין תמרוץ לגיטימי (כגון תמריץ כספי) לעזיבת הארץ לבין הפעלת לחץ משמעותי ובלתי הוגן אשר שולל, הלכה למעשה, את יכולתם של שוהים בלתי חוקיים לבחור שלא לצאת מהארץ - עובר, אפוא, גבול דק. האמנם חוצה פרק ד' לחוק - על רקע שלילת החירות המובנית בו, שאינה מוגבלת בזמן, ועל רקע עניינים נוספים שעוד ידובר בהם בהמשך - גבול זה? אף שלא ראיתי כי ניתן לשלול על הסף את טענות העותרים במישור זה, לא מצאתי להכריע בעניין משום שממילא לטעמי דינו של פרק ד' לחוק להיפסל בשל כך שאין הוא עומד בדרישת המידתיות":

<http://elyon2.court.gov.il/files/13/850/073/M19/13073850.M19.htm>

³ אפרים, עומרי, "שר הפנים: עליה דרמטית ביציאת מסתננים", ווינט, 27 בפברואר 2014. זמין ב: <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4493304,00.html>

נכון לחודש דצמבר 2014, מזומנים למתקן חולות יוצאי סודאן שהגיעו לישראל לפני 31 במאי 2011 וכן יוצאי אריתריאה שהגיעו לישראל לפני 31 במאי 2009. מבקשי מקלט שמצליחים להוכיח שהנם בעלי משפחות בישראל, וכן ילדים, אינם מזומנים לחולות גם אם הם עומדים בקריטריונים אלו. בנוסף, מזומנים לחולות מי שממונה ביקורת הגבולות מצא שהוא מעורב בפלילים ואינו עומד בתנאי המתווה אשר נקבע על ידי היועץ המשפטי לממשלה וכן מי שסיים לרצות מאסר פלילי בגין עבירה בה הורשע ונמצא כי אין עוד מקום להחזיקו במשמורת.⁴

כל שאר מבקשי המקלט נדרשים להאריך אשרותיהם מידי חודש עד חודשיים. אשרות השחרור בתנאים מגבילים (מסוג 5א2), אינן מקנות את הזכות לעבוד או כל זכות חברתית אחרת, אך הן מקנות להם את הזכות לשהות בישראל מבלי להיעצר. כל עוד האשרות תקפות, מעסיקיהם של מבקשי המקלט אינם צפויים לקנסות בהתאם להתחייבות המדינה בפני בג"צ עוד בינואר 2011.⁵

סגירת לשכות רשות ההגירה ויצירת תורים בשלוש הלשכות הפועלות

מבקשי ומבקשות מקלט ממתניים לאשרה מול משרדי רשות ההגירה בבני ברק. 8 בדצמבר 2014. צילום באדיבות סימון וילסון, אל איי ג'ואיש ג'ורנאל.

⁴ אתר רשות האוכלוסין וההגירה, "הקריטריונים לזימון של מסתננים למרכז השהייה הפתוח חולות" הודעה לעיתונות מיום 29.5.2014 זמינה ב:

<http://www.piba.gov.il/SPOKESMANSHIPMESSAGESS/Pages/29052014.aspx>

⁵ בג"צ 6312/10 קו לעובד ואח' נ' ראש הממשלה ואח', פסק דין מיום 16 בינואר 2011. זמין ב:

<http://elyon2.court.gov.il/files/10/120/063/B06/10063120.B06.htm>

"ביום שלישי נגמרה לי הויזה. ה"בלבית" לא מוכן שאני אעבוד בלי ויזה אפילו לא יום אחד, אז הלכתי כבר ביום שני למשרד הפנים החדש בבני ברק. שמעתי מחברים שיש שם תורים ארוכים אז הגעתי מוקדם, בחמש וחצי בבוקר. היו הרבה אנשים שישנו שם מהיום הקודם. קיבלתי מספר 768. אין שם כיסאות, אז עמדתי וגם קצת הלכתי. היה מאד צפוף, אולי 800 אריתראים וסודאנים חיכו שם. נשים, הרבה ילדים ותינוקות בעגלות. כשמחכים כל כך הרבה שעות, ילדים רוצים לשירותים, אבל אין שירותים. צריך לחפש מקום שלא יראו. כמו חיות. ילדים צמאים אבל נגמר המים שהביאו ואין מקום לשתות. בשעה ארבע הפקידים אמרו ללכת הביתה. אין יותר ויזות. חוץ ממני, נשארו בערך 500 אנשים שהיו להם מספרים אבל לא קיבלו ויזות. הלכנו הביתה. למחרת, ביום שלישי, באתי עם המספר של אתמול ואפילו שהיו מאות אנשים חדשים, קיבלו קודם את אלו שהיו להם מספרים מאתמול. היה לי מזל. קיבלתי ויזה לעוד חודשיים. הבלבית שלי בכלל לא מבין איזה מזל היה לי שקיבלתי ויזה כל כך מהר. הוא כועס עלי ורוצה לפטר אותי שכל פעם לוקח כמה ימים להשיג ויזה".

כך תיאר סיימון מאריתריאה את המסע להשגת אשרת השחרור בתנאים מגבילים ב - 2 בדצמבר 2014 במשרדי רשות ההגירה החדשים בבני ברק, אותה אשרה שרשות ההגירה מעניקה לכ - 41,000 מבקשי מקלט מאריתריאה וסודאן.

סיימון, שמתגורר בתל אביב, הצליח להשיג אשרה שתאפשר לו לעבוד חודשיים תמימים במחיר של שני ימי עבודה. בין מאות האריתראים והסודאנים שצבאו יחד עם סיימון על משרדי רשות ההגירה היו רבים שהגיעו מכל קצוות הארץ, משקיעים את כספם בכרטיסי אוטובוס יקרים לבני ברק, יום אחרי יום, לעיתים במשך ימים רבים בהם הם אינם עובדים, במרוץ להשגת האשרה המיוחלת. רבים אחרים לנים מול משרדי רשות ההגירה בהיעדר אפשרות כלכלית לשוב לעיר מגוריהם המרוחקת.

ב - 2 בדצמבר 2014, ביום בו קיבל סיימון את אשרתו, המתין שם גם גרה, מבקש מקלט מאריתריאה שמתאר:

"היינו למעלה מ - 1000 איש. רבים הגיעו עוד בלילה בתקווה להשיג מספר תור שיאפשר להם לקבל אשרה. יש שם 20 פקידים שעבדו עד שש בערב, אבל נכנסו פחות מ - 300 איש. בבוקר הכניסו רק את המשפחות עם הילדים. בערב כבר ראיתי שאין לי סיכוי להיכנס. המספר שלי בתור היה 594. למחרת, שוב באתי לפנות בוקר וחשבתי שאספיק לקבל אשרה, אבל פתאום, למרות שכתוב שפתוח עד 17:00, בשעה 13:00 בצהריים הם הודיעו שסגור ושלא פותחים יותר היום. הלכתי שוב הביתה. היו איתי לפחות 800 אנשים, הרבה נשים וילדים, ששוב היו צריכים לחזור הביתה בלי אשרה".

מבקשי מקלט ממתנינים לאשרה מול משרדי רשות ההגירה בבני ברק. 7 בדצמבר 2014.
צילום באדיבות מבקש מקלט מאריתריאה.

בראשית השנה צמצמה רשות ההגירה את שעות הקבלה בלשכות ואת מספר הלשכות בהן ניתן לחדש אשרות מ - 24⁶ לארבע בלבד. בעקבות ביקורת עזה נפתחו בהמשך שתי לשכות נוספות.⁷ במרץ 2014, בעקבות דו"ח המוקד לפליטים ולמהגרים "[לייעל את התהליך](#)"⁸ ודיון שנערך בוועדת עובדים זרים בראשותה של ח"כ מיכל רוזין בכנסת, התחייבה רשות ההגירה למשך מספר חודשים שלא לתת קנסות למעסיקי מבקשי מקלט

⁶ 24 לשכות רשות האוכלוסין וההגירה בערים : אילת, אשדוד, אשקלון, באר שבע, בני ברק, הרצליה, חדרה, חולון, חיפה, טבריה, ירושלים, כפר סבא, מזרח ירושלים, נצרת עילית, נתניה, עכו, עפולה, פתח תקווה, צפת, ראשון לציון, רחובות, רמלה, רמת גן, תל אביב.

⁷ ב-26 בדצמבר 2013 הודיעה רשות ההגירה שרק ארבע לשכות תפעלנה (תל אביב, באר שבע, חיפה ופתח תקווה). ב-15 בינואר 2014 התווספו שתי לשכות נוספות: ראשון לציון ואילת. ב-20 בפברואר 2014 נפתחה לשכה גם בנצרת. מבקשי מקלט מוזמנים לקבלת אשרות גם בלשכת רשות ההגירה בנתב"ג אך לא ברור לפי אלו קריטריונים. ב - 27 בפברואר 2014 נסגרה לשכת רשות ההגירה בתל אביב וב - 4 במרץ 2014 נפתחה לשכה ברח' תובל 3 בתל אביב. לאחר כארבעה חודשים של הקלת מה בעומס על הלשכות, במהלך מלחמת צוק איתן פעלו הלשכות באופן מוגבל ביותר שהחריף את עומס הממתנינים לאשרה.

⁸ המוקד לפליטים ולמהגרים, "לייעל את התהליך", 8 במרץ 2014, זמין ב:

<http://hotline.org.il/?p=1360/>

שלא הצליחו לחדש אשרתם.⁹ מבקשי מקלט עדיין נדרשו להשקיע ימים ארוכים מידי חודשיים בחידוש האשרה, אך אם התמידו בעמידה בתור, הצליחו בכך.

בתחילת נובמבר 2014, מבקשי מקלט שפנו לחדש אשרתם בלשכת רשות ההגירה ברחוב תובל בתל אביב מצאו את הלשכה סגורה. לאחר שהמתנה של שעות ארוכות לא הביאה לפתיחתה, הם פנו למוקד לפליטים ולמהגרים שבעזרת עיתונאים גילה שרשות ההגירה החליפה משרדיה פעם נוספת.

במסגרת מאבקה חסר הפשרות במבקשי המקלט מאפריקה, החליטה רשות ההגירה שכ - 41,000 מבקשי המקלט שאינם כלואים, יוכלו לחדש את אשרות השחרור בתנאים מגבילים, הדורשות, כאמור, חידוש מידי חודש עד חודשיים, בשלוש לשכות בלבד ברחבי הארץ: בלשכה החדשה בבני ברק במשך חמישה ימים בשבוע מ 08:00 עד 17:00, בבאר שבע במשך שלושה ימים בשבוע מ 16:00 ועד 18:30 אחה"צ ואילו אלפי עובדי בתי המלון באילת יאלצו לחדש אשרותיהם במשרדים הנפתחים למשך יומיים בשבוע, חמש שעות ביום. גם במועדים מצומצמים אלו, לא תמיד פעילות הלשכות. כך למשל, הלשכה בבאר שבע, נפתחה בשבוע הראשון של דצמבר רק ביום ראשון, 30 בנובמבר, 2014. בימים שלישי, 2 בדצמבר וביום חמישי, 4 בדצמבר, מאות רבות של מבקשי מקלט המתונו משעות הבוקר המוקדמות, אך הלשכה שאמורה שהייתה להיפתח בשעה 16:00 אחר הצהריים, לא נפתחה כלל. משבדקו עם השומר נאמר להם ש"יש בעיה בפנים" ושילכו הביתה. הממתנים ביום שלישי, דיווחו למוקד כי הם שבו ללשכה ביום חמישי, אך גם ביום חמישי היא לא נפתחה, עובדה שהניעה רבים לרכוש כרטיסי אוטובוס למרכז, רק על מנת לגלות שלא יצליחו להדחק בין המוני האדם שכבר ממתינים בפתח לשכת רשות ההגירה בבני ברק, חלקם ישנים על הקרקע מול המשרד כבר כמה לילות, בתקווה לאשרה.

מבקשי מקלט ממתינים לאשרה מול משרדי רשות ההגירה בבאר שבע, שלוש שעות לפני הפתיחה. 7 בדצמבר 2014. צילום באדיבות מבקש מקלט מאריתריאה.

⁹ ועדת הכנסת לבחינת בעיית העובדים הזרים, פרוטוקול מס' 35 מיום 19 במרץ 2014, זמין ב:

<http://www.knesset.gov.il/protocols/search.asp?vaada=15>

בתגובה לעתירה הבהירה המדינה שבינואר 2014 חידשה בלשכות 2,000 אשרות, שזה ככל הנראה ההספק כשפועלות ארבע לשכות בלבד.¹⁰ אלו שזכו לחדש האשרה בשבועות האחרונים, דיווחו על מספר משתנה של פקידים העובדים בלשכות, משבע ועד 20 פקידות ופקידים. ברור לכל בר דעת שגם אם אכן עובדים בכל לשכה 20 פקידים וגם אם הם יעבדו כל שעות היום והלילה הם לא יצליחו לחדש את אשרותיהם של כל 41,000 מבקשי המקלט במועד, כשלפחות מחציתם נדרשים לחדש האשרה מידי חודש.

רשות ההגירה מודעת לכך שאין באפשרותה לחדש אשרות לכל מבקשי המקלט אחת לחודשיים. מן הראוי היה להחליט שאשרות מבקשי המקלט תחודשנה אחת לשנה, או אף לשישה חודשים, כפי שהיה נהוג לפני חקיקת התיקונים לחוק למניעת הסתננות. אך הרשות מתעקשת על חידוש האשרות אחת לחודשיים ולעיתים אף אחת לחודש.

דרישת מסמכים שאינם ניתנים להשגה כתנאי לחידוש האשרה

בעקבות עתירה של המוקד לפליטים ולמהגרים הסכימה רשות ההגירה כבר בדצמבר 2012 להנפיק אשרת שחרור בתנאים מגבילים (5א2) לכל מי שמשוחרר ממשמורת.¹¹ שלילת האשרה ממבקשי מקלט ששוחררו ממשמורת רק משום שאינם ביכולתם להציג מסמכים כלשהם, מהווה הפרה של הסכמה זו, שקיבלה תוקף של פסק דין.

חוזה שכירות ותלושי שכר

"אני, יש לי חוזה לדירה ויש לי גם תלושים של משכורת אבל אחרים? אחרי שהמתינו בתור כמה ימים והצליחו להיכנס לפקידים, יצאו ללא אשרות משום שלא הביאו חוזה שכירות לדירה או תלושי שכר. הם מסבירים לפקידים שהרבה חברים גרים באותה דירה, אבל רק השם של מי ששכר אותה מופיע על החוזה. רבים אחרים לא יכולים להביא תלושי שכר. אחרי שמחכים כל כך הרבה ימים לאשרות, מפטרים אותנו ואנחנו כל הזמן נאלצים למצוא מקומות עבודה חדשים. בגלל זה עוד אין לנו תלושי שכר. מעסיקים רבים גם לא רוצים לתת לנו תלושים כאלו. הפקידים לא רוצים לשמוע. מגרשים החוצה מי שאין לו חוזה או תלושים".¹²

מעדויותיהם הרבות של מבקשי המקלט שזכו, על אף התורים, להיכנס ללשכות, עולה שההנחיות דורשות מהפקידים לבדוק עבור כל אדם בכל ביקור בלשכה את חוזה שכירות הדירה שבידו ואת תלושי השכר שלו. אם הוא נשוי, הם נדרשים לבדוק בכל ביקור את מסמכי הנישואין, תעודות הלידה של הילדים וכן לחקור את שני בני הזוג בנפרד על מנת לוודא שהם עדיין חיים יחדיו.

¹⁰ מתוך תגובת המדינה מיום 19 בינואר 2014 לעת"מ 14-01-16785 באביקר (עציר) נגד משרד הפנים.

¹¹ עת"מ (מחוזי מרכז) 12-08-6848 מוקד סיוע לעובדים זרים ואח"י נ' ראש מנהל אכיפה וזרים, פס"ד מיום 3 בדצמבר 2013. זמין ב:

<http://www.psakdin.co.il/Court/%D7%94%D7%97%D7%9C%D7%98%D7%94-%D7%91%D7%AA%D7%99%D7%A7-%D7%A2%D7%AA%22%D7%9E-6848-08-12>

¹² מתוך עדותו של דניאל, מבקש מקלט מאריתריאה הממתין לאשרה בבני ברק, 4 בדצמבר 2014.

פניות המוקד לפליטים ולמהגרים לרשות ההגירה בעניין המסמכים הנדרשים על ידי רשות ההגירה בניגוד לפסיקת בית המשפט, זכו, לאחר שלושה חודשים, לתגובת רשות ההגירה. התגובה מבהירה ש"הצגת המסמכים ועדכון פרטי הנתינים הנה נדרשת וזאת לצורך טיפול ומעקב ועל כן, ככל שאלה בידם, נבקש להציגם".¹³

קריאת תגובת הרשות מלמדת שאם מצוין: "ככל שאלה בידם", הרי שאם חוזה הדירה אינו על שמם, או אם פוטרו מעבודתם ואין ברשותם תלושי שכר, הרי ש"אלה אינם בידם" ולכן לא יתבקשו להציגם. כך על פי שכלו הישר של הקורא, אך לא על פי התנהלות רשות ההגירה. על אף שיש בין מבקשי המקלט כאלו שהסבירו שאין באפשרותם להשיג מסמכים אלו וזכו באשרה, רבים אחרים מדווחים שלאחר ימי המתנה ארוכים נשלחו לביתם רק משום שלא יכלו להציג את המסמכים. מבקשי מקלט המציגים בפני פקידי רשות ההגירה את תגובת רשות ההגירה למוקד ממנה עולה שהצגת המסמכים אינה מהווה תנאי לחידוש האשרה, מדווחים שהללו מסרבים להביט במסמך ובמספר מקרים אף קרעו את המסמך לגזרים.

אחד המעסיקים שניסה לסייע לעובדיו החדשים להסדיר אשרתם חלק את תסכוליו השבוע עם פעילי המוקד: "העובדים אומרים לי שצריך תלוש משכורת בשביל לקבל ויזה. אני הולך לאחראי ואומר לו שהם רק מתחילים לעבוד ואפשר לקבל תלוש רק אחרי חודש של עבודה". אומר לי האחראי שם: "זה לא בידיים שלי. אלו הנוהלים מלמעלה. אני לא יכול לתת ויזה אם אין תלושים וחווה דירה" רק אחרי שדיברתי איתו על תשובת רשות ההגירה למוקד בעניין, הוא הסכים בסוף לחדש את האשרות לעובדים שלי".

על אף שמאז 31 ביולי 2014 מבקשי מקלט מציגים בפני פקידי הרשות את מכתבה של ממונה ביקורת הגבולות מטעם רשות ההגירה, המבהירה שהצגת חוזה ותלושים אינה תנאי הכרחי לקבלת האשרה, גם כיום, למעלה מארבעה חודשים מאוחר יותר, פקידי דורשים חוזה ותלושים כתנאי לקבלת אשרה. המוקד לפליטים ולמהגרים פנה לממונה ביקורת הגבולות בבקשה לחדד את הנהלים לעובדי הלשכות ולהעניק אשרות בהתאם להסכמה שהושגה בבית המשפט.

מסמכי הסדרת דמי אשפוז בביטוח לאומי

בתחילת שנת 2014, הצליח המוקד לפליטים ולמהגרים לבטל זימוניהם של למעלה מ-300 מבקשי מקלט שהנם אבות לילדים בישראל וזאת באמצעות סיוע בהשגת המסמכים המוכיחים שהנם אבות. מעת לעת עדיין מגיעים למשרדי המוקד אבות שאינם מצליחים להשיג את המסמכים המוכיחים את אבהותם, אך בחודשים האחרונים נדרשים מבקשי המקלט לא רק להוכיח כי הנם אבות לילדיהם, אלא גם ששילמו את חובם לבית החולים, אף אם האשם בעיכוב התשלום הנו בביטוח הלאומי.¹⁴

¹³ מתוך תשובתה של הגב' אורית שרמי, ממונה ביקורת גבולות במנהל אכיפה זרים מיום 31 ביולי 2014 לפנייתה של הגב' קורה ניימן מהמוקד לפליטים ומהגרים מיום 1 במאי 2014.

¹⁴ לפירוט על הקשיים בהוכחת אבהות לילדים שנולדו בישראל, ראו במוקד לפליטים ולמהגרים, "לייעל את התהליך", 6 במרץ 2014, עמוד 18-19. זמין ב:

לארגון "קו לעובד" מגיעות בתקופה האחרונה נשים אריתראיות רבות שברשות ההגירה סירבו להאריך את אשרתם משום שעל פי מידע שנמסר להם מבתי החולים, הנשים טרם הסדירו את חובן בגין הלידה. זאת על אף שרבות מהן הועסקו, הן ובני זוגן, ודמי ביטוח לאומי שולמו עבורן על ידי המעסיק. מאחר והסדרת הניירת בביטוח לאומי עבור דמי אשפוז לנשים זרות היולדות בישראל אורכת זמן ממושך, פקידי רשות ההגירה נמנעים מלהאריך את אשרותיהן של אותן נשים ובכך מונעים בעדן מלחזור לעבודה.

תרגומים נוטריוניים של תעודות נישואין מאנגלית או ערבית לעברית

מסמכים נוספים שנדרשים בניגוד לחוק על ידי פקידי רשות ההגירה כדבר שבשגרה, הם תרגומים נוטריוניים של תעודות נישואין מאנגלית ומערבית לעברית. פניות שערך המוקד לפליטים ולמהגרים לרשות ההגירה נענו כבר ב-9 בפברואר 2014, על ידי עו"ד ענת פישר צין, יועצת משפטית ברשות ההגירה, שאכן הרשות לא תדרוש תרגומים משפות רשמיות בישראל (ערבית ואנגלית). לאחר פניות חוזרות ונשנות, אף הבהירה עו"ד פישר צין שהנחיה זו הועברה ללשכות. על אף אינספור פניות לעו"ד פישר צין, הפקידים בלשכות ממשיכים לדרוש תרגום תעודות נישואין מערבית ואנגלית לעברית גם כיום, עשרה חודשים לאחר קבלת ההנחיה שלא לעשות זאת.

תשאול פולשני ומשפיל לבעלי משפחות

בחודשים האחרונים הגיעו למשרדי המוקד לפליטים ולמהגרים כמה זוגות ממוצא אריתראי שבהגעתם למשרדי רשות ההגירה להסדרת האשרה, תוהקרו בנפרד ונשאלו שאלות פולשניות אודות חיי המין שלהם. בני הזוג הגיעו יחדיו למשרד הפנים על מנת למנוע את הפנייתו של בן הזוג למתקן חולות. מאחר ורשות ההגירה הצהירה שאינה מזמנת לחולות בעת הזאת גברים המקיימים תא משפחתי עם אישה המתגוררת בישראל או שלהם ילדים בישראל, מגיעים בני הזוג יחדיו ועוברים תשאול על מנת להוכיח לפקידי הרשות שהם בני זוג או אבות בישראל. יש לציין שעל אף הצהרת הרשות כי לא יינתנו הוראות שהייה חדשות מאז פסיקת בג"ץ ב - 22 בספטמבר 2014 שפסלה את תיקון מס' 4 לחוק למניעת הסתננות ועד לחקיקת תיקון מס' 5 לחוק, ביום 8 בדצמבר 2014, בני זוג עדיין נדרשו להתייצב יחדיו לתשאול במשרדי הרשות כשביקשו לחדש את אשרותיהם.

מבקשי המקלט לא פנו למשרדי המוקד על מנת להתלונן על התנהלות הפקידים. מדבריהם עולה שהם מתביישים עד מאד לדבר על שארע. הם הגיעו משום שהתנהלות הפקידים הביאה לכך שלא הצליחו להמשיך ולשתף פעולה עם החקירה וכך הגיעו פקידי הרשות למסקנה השגויה שעל אף תעודת הנישואין ולעיתים על אף ילדים משותפים, לא מדובר בזוג המקיים חיים משותפים.

רק כשפעילי המוקד שאלו את בני הזוג שאלות אודות התשאול וזאת על מנת להבין כיצד הגיעו פקידי הרשות למסקנה השגויה בדבר כנות הקשר, התברר שהתשאולים נגדעו באינם לאחר שמבקשי המקלט לא היו מסוגלים להשיב על השאלות הפולשניות שהוצגו להם.

מספר מ.: "אותה שאלו איזה שעה וחצי ואותי רק חצי שעה. אחרי חצי שעה ששאלו אותי איך נפגשנו, מתי נפגשנו, ממתי אנחנו גרים ביחד, הוא שאל אותי מה צבע התחתונים שלה היום. אני לא ידעתי מה לענות לו. מאד כעסתי ולא הבנתי איזה שאלה זאת. אמרתי לו 'זה לא עניין שלך' ואחר כך הוא כבר לא שאל אותי עוד שאלות. כשהאישה שלי יצאה מהחקירה העיניים שלה היו אדומות וראיתי שהיא בכתה".

מספרת נ. אשתו של מ.: "הפרידו אותי ממ. ולקחו אותי לחדר לבד, שני גברים. אחד ישראלי ואחד אתיופי שתרגם את הדברים של הישראלי. פחדתי ללכת איתם. אישה לא הולכת לבד ככה עם שני גברים. הם שאלו אותי איפה פגשתי את מ. וכמה זמן אנחנו ביחד. ואז פתאום הם שאלו אותי מה צבע התחתונים שלי ואיך עשינו סקס בלילה. אני מאד פחדתי כשהם שאלו את השאלות האלו והתחלתי לרעוד מפחד ולבכות. אמרתי להם שהוא עובד בלילה ולא עשינו סקס. אולי שאלו עוד שאלות. אני כבר לא זוכרת וגם לא יכולתי לענות על שום דבר מרב פחד. פחדתי שהם יעשו לי משהו אחרי שהם מדברים אלי ככה".

מספר י.: "כל כך הרבה פעמים עמדתי בתור בלשכה בתובל בשביל ויזה עם האישה שלי ועם הילדות שלנו. הם כבר ראו שיש לי אישה וראו שיש לי ילדות. אני לא מבין למה כל חודש מחדש אני צריך להראות שיש לי כאן אישה וילדות. בפעם האחרונה שהיינו בתובל, שאלו אותנו שאלות הרבה זמן. שאלו אותי איך אנחנו עושים סקס וכמה פעמים. אני אמרתי להם שאני לא עונה על שאלות כאלו. אנחנו אנשים דתיים, אצלנו לא מדברים על דברים כאלו. לקחו את האישה שלי לחוד. כשהיא יצאה משם היא אמרה לי שאנחנו חייבים לצאת מישראל, שהיא לא מוכנה לבוא עוד פעם לבקש ויזה".

סיכום והמלצות

צמצום לשכות רשות ההגירה המחדשות אשרות 5א2 לשלוש לשכות בלבד בכל הארץ, צמצום מספר שעות הקבלה, סגירה שרירותית של לשכות באמצע ימי הקבלה, דרישה והתעקשות בלתי מתפשרת על הצגת מסמכים שאינם קיימים, תשאולים משפילים שמטרתם לשלול זוגיות, בשילוב עם התעקשות על חלוקת אשרות שתקפות למשך חודש עד חודשיים ימים לכל היותר, כל אלו מעידים כאלף עדים על מטרת מדיניות רשות ההגירה: הכשלת מבקשי המקלט המנסים להסדיר אשרותיהם והתעמרות באלו ביניהם שעוד לא ניתן לכולאם בחולות. אולי ההתעמרות בתורים האינסופיים, התשאולים המשפילים והיעדר האשרה יביאו לפיטוריהם ממקום העבודה? אולי הפיטורים ידרדרו אותם לחרפת רעב? אולי הרעב יגרום להם להיעתר ללחצים ו"לבחור לעזוב מרצון" באופן שישחרר את מדינת ישראל מנוכחותם הלא רצויה?

"יציאה מן הארץ יכולה אפוא להיחשב לגירוש אסור (ולא כיציאה מ"רצון חופשי") לא רק במצבים שבהם המדינה מורה באופן רשמי על גירושו של אדם, אלא גם כאשר המדינה נוקטת אמצעים חריפים ופוגעניים במיוחד שנועדו להפעיל לחץ שיוביל ליציאה "רצונית" מהארץ" אמר כבוד השופט פוגלמן בהתייחסו להחזקתם של מבקשי המקלט במתקן חולות.¹⁵

בחינה שיטתית של התנהלות פקידי רשות ההגירה בלשכות ההולכות ומתמעטות, מעלה שדבריו של כבוד השופט פוגלמן עלולים להלום גם את תיאור מצבם של מבקשי המקלט המנסים להאריך את תוקף אשרותיהם ולעבוד לפרנסתם בישראל עד שיוכלו לשוב למולדתם מבלי שתישקף סכנה לחייהם או חירותם.

על מנת שהתנהלותה של רשות ההגירה לא תדחוף מבקשי מקלט חזרה למקום בו עלולה להישקף להם סכנה, על הרשות:

- לחזור ולפתוח את כל 24 לשכות רשות האוכלוסין וההגירה גם עבור מבקשי מקלט.
- להימנע מדרישת מסמכים שאינם ניתנים להשגה כתנאי למתן אשרה ולכבד את הנחיות היועצים המשפטיים של רשות ההגירה.
- לערוך תשאולים באופן המכבד את מבקשי המקלט ואת תרבותם.
- להעניק למבקשי המקלט אשרה התקפה למשך שישה חודשים לפחות.

¹⁵ בג"ץ 8425/12 גבריסלאסי ואח' נ' ממשלת ישראל ואח' מיום 22 בספטמבר 2014, סעיף 110. זמין ב:

<http://elyon2.court.gov.il/files/13/850/073/M19/13073850.M19.htm>